

Satu sorsanpojasta ja muita tarinoita

Larin-Kyösti

Kuvittanut Henri Joela

KUSTANTAMO
HELMIVYÖ

Satu sorsanpojasta

Larin-Kyösti

Satu sorsanpojasta ja muita tarinoita

Toim. Juri Nummelin

Kuvittanut Henri Joela

Kustantamo Helmivyö

Turku 2025

Larin-Kyösti: *Satu sorsanpojasta ja muita tarinoita*

Toim. Juri Nummelin

Kuvittanut Henri Joela

ISBN: 978-952-7469-66-8

Painopaikka: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

Esipuhe

Larin-Kyösti eli Kyösti Larson (1873–1948) oli tuottelias kirjailija, joka kirjoitti paljon runoja ja balladeja. Hänen ensimmäinen teoksensa oli vuonna 1897 ilmestynyt *Tän pojan kevätrallatuksia*. Runojen lisäksi Larin-Kyösti kirjoitti myös proosaa, jossa on fantasian ja jännityksen tunnelmia. Osa hänen teoksistaan on suoranaisia satuja, mutta Larin-Kyösti kirjoitti ne samaan aikaan lapsille ja aikuisille. Lisäksi hän oli sitä mieltä, että sadun ei tarvitse olla opettavainen. Saduisaan Larin-Kyösti käytti hyväkseen eri maiden kansansatuja. Hän sai paljon vaikutteita norjalaisen J. A. Friisin keräämistä saamelaisista taruista, joita hän suomensi nimellä *Lappalaisia satuja* vuonna 1910.

Larin-Kyöstin tärkein satukokoelma on *Oli kerran* (1911), josta hän sai valtion kirjallisuuspalkinnon. Kirjassa tekijä on muunnellut perinteisiä satuaiheita vertauskuvallisen faabelin suuntaan, kuten tarinassa ”Satu sorsanpojasta”, jossa näkökulma on viattoman eläimen puolella.

Tähän kirjaan on valittu Larin-Kyöstin satuja, jotka toimivat paremmin lapsille kuin aikuisille luettuna. Tarinat ovat kirjasta *Oli kerran*, ja ne on kuvittanut perinteiseen tyyliin Henri Joela.

Juri Nummelin

Satu sorsanpojasta

Vanha varis istui kerran yksinäisessä männynlatvassa järven rannalla. Lahdelmassa souteli sorsa-emo poikinensa.

Hiljainen oli luonto, lahti tyyni, vaiti istui vanha varis oksalla, joka ei liikahtanut.

“Kuka tuolla istuu?” kysyi sorsanpoika.

“Varis”, sanoi sorsa-emo.

“Kuinka se on ruma.”

“Älä sano niin.”

“Kyllä minä olen kauniimpi.”

“Tule selemmälle”, sanoi sorsa-emo.

“Kuules, nyt se räähkyy”, sanoi sorsanpoika.

“Räähkyykö se?” sanoi sorsa-emo pelästyneenä ja suuntasi nokkansa kohti laajaa ulappaa.

“Minä menen katsomaan”, sanoi poikanen. Ja niin meni sorsanpoikanen ja alkoi haastella aivan syyttä riitaa variksen kanssa.

“Sinulla on ruma ääni”, sanoi sorsanpoika ärsytellen.

“Sinä, paaperoinen, et ymmärrä vielä, mikä on rumaa ja mikä on kaunista.”

“Minunpa höyheneni kiiltävät kuin päivänsäteet.”

“Varo niitä höyheniäsi!” vaakkui varis.

“Mitä varoisin, luuletko sinä olevasi viisaampi kuin minä?”
sanoi poikanen.

“Tiedänpä mitä tiedän, olen vanha ja kokenut”, vakuutti varis.

“Usko varista, se on ystävämme, se on ennenkin varoittanut meitä sorsia vaarasta ja vahingosta”, sanoi sorsa-emo. “Kun eloa korjataan, silloin sen käsität. Variksella on isot aivot, se on linnuista viisaimpia. Syksyllä sovussa syömme kartanon kauramailla. Variksella on tarkka silmä, se huomaa jo kaukaa vaaran, viisas lintu, varoittajalintu, tietäjä lintujen seassa”, sanoi emo ja lisäsi “tule pois, pienoiseni, aukealle, siellä rauhassa soutelemme!”

Mutta poikanen sanoi: “miksi ei varista vaara uhkaa. Pelkääkö varista kukaan, en pelkää minä!”

Vanha varis kertoi: “tuolla mäellä valkeassa kartanossa asuu nuori metsästäjäpoika, hänellä on sellainen raskas esine kuin ruokopillil, hän hiipii ojia, rannan raitojen taakse, takki on hänellä vihreä, ettei sorsan silmä erota pensaikon väristä, ruo'on silmälle nostaa, pillin päästä käy kuin salama, putkesta sataa mustia rakeita, yksi pieni rae surmaa pienen sorsanpojan.”

“Miksi se surmaisi minut?” sanoi sorsanpoika.

“Siksi, että sinulla on makea liha”, sanoi varis.

“Sinun lihasi taitaakin olla kitketä ja pahalle maistuva!” ilkkui poikanen.

“Siksipä ei minua syö!” saoi varis.

“Mutta minun söisi? Siksipä minussa lienee jotain eriskummallista.”

“Sinä, paaperoinen, olet nyt eriskummallisen tyhmä, etkö ymmärrä, että minä varoitan. Nyt se metsäpoika jo lähestyy pellonpiennarta. Tottele emoasi, väisty vesille!” varoitti varis.

“Mitäpä se minulle?” uhitteli sorsanpoikanen.

Varis kertoi: “kerran näin, miten se surmasi sinunlaisesi pienen sorsanpojan, pisti reppuunsa ja vei kotiinsa. Lensin kartanon vanhaan pihakuuseen. Läpi kyökinikkunan näin, miten sen pienen poikasen kynivät, vedessä huuhtoivat, pataan heittivät ja söivät suuhunsa. Se oli surma sellaisen pienen sorsanpoikasen kuin sinäkin olet. Olisipa totellut minua ja emoaan, vieläkin eläisi, aamuisin yhdessä pellolla kauranjyviä nokkisi ja iloitsisi auringonpaisteesta. Ei totellut, tahtoi nähdä sen metsänpojan, ei ymmärtänyt sukeltaa ruoiston pohjaan kiinni, jotta edes kuoltuaan olisi säilynyt. Meni pieni hupakko, nyt ei ole höyhentäkään jäljellä!”

“Sinä puhut vain kateudesta”, sanoi sorsanpoikainen, “siksi, että minun lihani on makeampaa kuin sinun. Näinpä kellen kellittelen.”

Samassa kuului rapsaus pensaikossa, emo levitti siipensä ja lehahti lentämään kauas järvelle. Samassa kuului paukaus ja haulit vinkuivat pienen sorsanpoikasen ympärillä, se tunsi

omituisen piston nuoressa ruumiissaan, silmä sumeni, se kelistyi verissään kyljelleen.

Mutta varis lensi vaakkuen kohti kartanoa.

“Ilettävä varis! Jollei se olisi tässä rääkynyt, olisin saanut emonkin”, ajatteli metsästäjä, kahlasivat veteen ja nosti sorsanpoikasen reppuunsa.

Illemmällä etsi emo suruissaan lahdenpohjasta poikastansa mutta ei löytänyt pienen pientä untuvaistakaan.

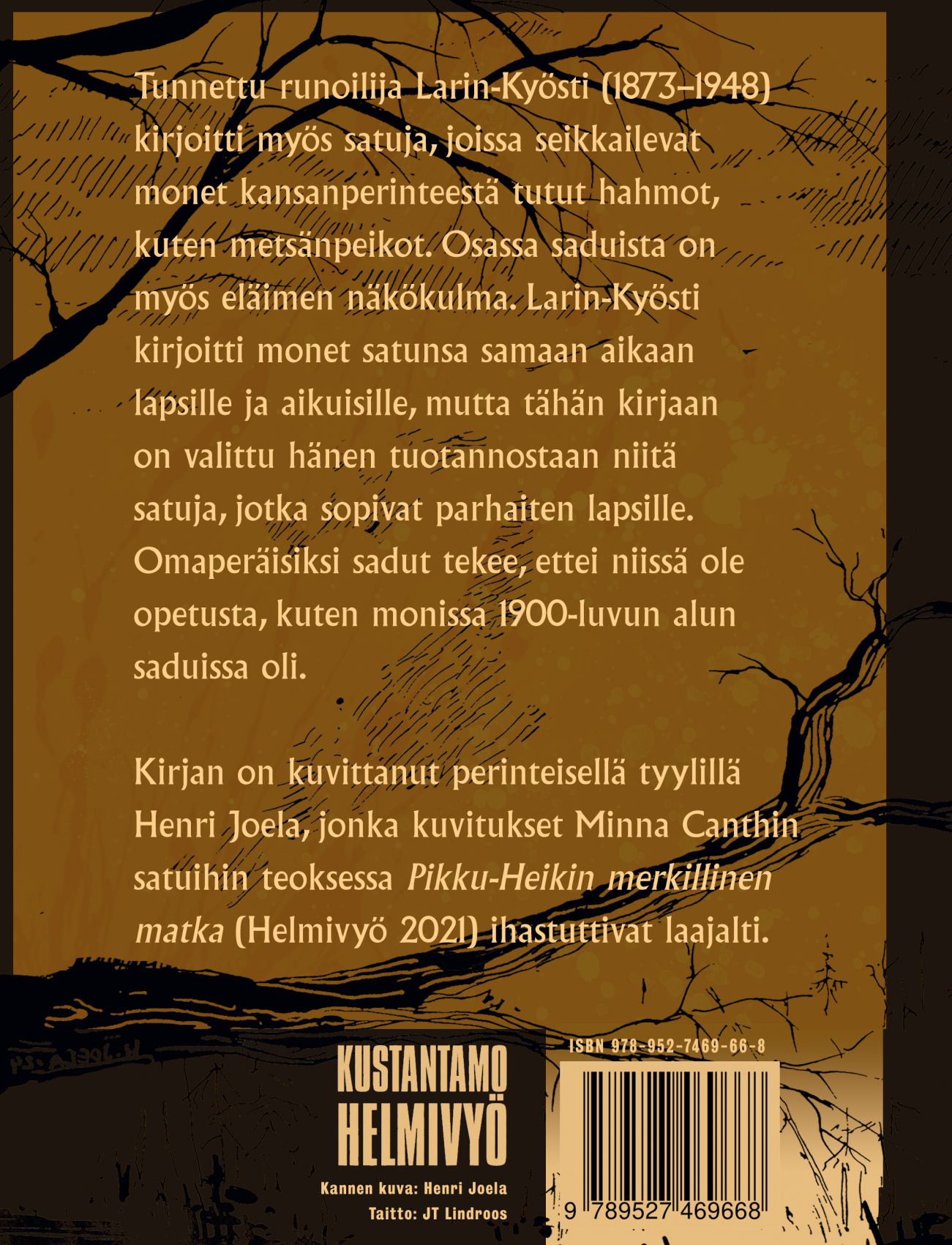
Varis istui taas männynlatvassa ja sanoi:

“Mikset paremmin opettanut omaasi?”

“Missä on minun pienoiseni?” kysyi valittaen sorsaemo.

“Kartanon pienessä padassa”, sanoi varis.

“Voi minua, miksi en paremmin opastanut omaani, se oli surma sorean poikaseni”, sanoi sorsa-emo ja souteli suruissaan selemmälle.

Tunnettu runoilija Larin-Kyösti (1873–1948) kirjoitti myös satuja, joissa seikkailevat monet kansanperinteestä tutut hahmot, kuten metsänpeikot. Osassa saduista on myös eläimen näkökulma. Larin-Kyösti kirjoitti monet satunsa samaan aikaan lapsille ja aikuisille, mutta tähän kirjaan on valittu hänen tuotannostaan niitä satuja, jotka sopivat parhaiten lapsille. Omaperäisiksi sadut tekee, ettei niissä ole opetusta, kuten monissa 1900-luvun alun saduissa oli.

Kirjan on kuvittanut perinteisellä tyyllillä Henri Joela, jonka kuvitukset Minna Canthin satuihin teoksessa *Pikku-Heikin merkillinen matka* (Helmivyö 2021) ihastuttivat laajalti.

**KUSTANTAMO
HELMIVYÖ**

Kannen kuva: Henri Joela
Taitto: JT Lindroos

ISBN 978-952-7469-66-8

